

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 567/2014-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. septembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Sergeja Kohuta predbežne prerokoval sťažnosť K. D., zastúpenej advokátkou JUDr. Zuzanou Baloghovou, Madačova 7, Ružomberok, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Ružomberok sp. zn. 2 C 107/2010 z 18. novembra 2011 a uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 5 Co 170/2013 z 30. apríla 2013, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť K. D. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. júla 2014 doručená sťažnosť K. D. (ďalej len „sťažovateľka“, v citáciách aj „odporkyňa“), zastúpenej advokátkou JUDr. Zuzanou Baloghovou, Madačova 7, Ružomberok, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Ružomberok (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 2 C 107/2010 z 18. novembra 2011 (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“) a uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 170/2013 z 30. apríla 2013 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka v procesnom postavení odporkyne bola účastníčkou konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 2 C 107/2010, ktorého predmetom bolo rozhodovanie o návrhu navrhovateľa, ktorým sa proti sťažovateľke domáhal vydania bezdôvodného obohatenia v sume 220 000 €.

Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla:

„... Rozsudkom Okresného súdu Ružomberok vydaným dňa 16. 02. 2011 pod č. k. 2 C/107/2010-162 bola odporkyňa povinná vydať navrhovateľovi predmet bezdôvodného obohatenia, sumu vo výške 220.000,- EUR spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 220.000,- EUR od 15. 2. 2010 do zaplatenia a navrhovateľovi bola priznaná náhrada trov konania vo výške 15.425,31 EUR. O odvolaní odporkyne proti vyššie citovanému rozhodnutiu súdu prvého stupňa rozhodol Krajský súd v Žiline rozsudkom č. k. 5 Co/177/2011-293 zo dňa 21. 06. 2011 tak, že rozsudok Okresného súdu potvrdil a navrhovateľovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Odporkyňa v priebehu prvostupňového konania požiadala súd o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Okresný súd Ružomberok uznesením č. k. 2 C/107/2010-346 zo dňa 18. 11. 2011 odporkyni oslobodenie od platenia súdnych poplatkov nepriznal. O odvolaní odporkyne proti vyššie citovanému uzneseniu súdu prvého stupňa rozhodol Krajský súd v Žiline uznesením č. k. 5 Co/170/2013-474 zo dňa 30. 04. 2013 tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil. Predmetné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 12. 06. 2014. Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný riadny opravný prostriedok.“

Sťažovateľka v sťažnosti poukazuje na skutočnosť, že v iných súdnych konaniach vedených všeobecnými súdmi jej bolo oslobodenie od súdnych poplatkov priznané, takže

podľa jej názoru „v konaní sp. zn. 2 C/107/2010 a v následnom odvolacom konaní, ktorými nebolo sťažovateľke, t. j. odporkyni v pôvodnom konaní priznané oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, došlo k narušeniu princípu právnej istoty a ochrany dôvery všetkých subjektov práva v právny poriadok“, z čoho vyvodzuje záver o porušení jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľka ďalej poukazuje na odôvodnenia napadnutých uznesení okresného súdu a krajského súdu, pričom v tejto súvislosti najmä uvádza:

«Odvolací súd potom ako dôvod nepriznania oslobodenia od súdnych poplatkov uviedol, že zo strany odporkyne išlo o „svojvoľné alebo zrejme bezúspešne bránenie práva“, s čím sa vzhľadom na okolnosti sporu, ako aj vzhľadom na fakt, že Generálny prokurátor SR zhladal dôvod na podanie mimoriadneho dovolania proti rozsudku Krajského súdu v Žiline vydanému vo veci samej, nemôžeme stotožniť. V tomto prípade sa o svojvoľné či zrejme bezúspešne bránenie práva nejednalo. Odvolací súd takto vec posúdil zrejme preto, že z majetkových pomerov sťažovateľky riadne preukázaných a zdokladovaných bolo zrejmé, že jej právo na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov patrí, čo napokon v iných konaniach aj súdy takto vyhodnotili a oslobodenie od súdnych poplatkov sťažovateľke priznali. Takéto rozhodnutie odvolacieho súdu, je aj v rozpore s rozhodnutím súdu prvého stupňa, ktorý oslobodenie od platenia súdnych poplatkov sťažovateľke nepriznal preto, že mal za to, že jej majetkové pomery to neodôvodňujú.»

Na základe skutočností uvedených v sťažnosti sťažovateľka žiada, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Právo K. D. na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky Uznesením Okresného súdu Ružomberok č. k. 2 C/107/2010-346 a Uznesením Krajského súdu v Žiline č. k. 5 Co/170/2013-474 porušené boli.

Uznesenie Krajského súdu v Žiline č. k. 5 Co/170/2013-474 a Uznesenie Okresného súdu Ružomberok č. k. 2 C/107/2010-346 zrušuje a vec vracia Okresnému súdu Ružomberok na ďalšie konanie.

Sťažovateľke sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 500,- EUR (slovom päťsto eur), ktoré je jej Okresný súd Ružomberok povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu a primerané finančné zadosťučinenie vo výške 500,- EUR (slovom päťsto eur), ktoré je jej Krajský súd v Žiline povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Sťažovateľke sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia vo výške 284,08 €, ktoré jej je povinný uhradiť Okresný súd Ružomberok a Krajský súd v Žiline, každý rovným dielom, a to na účet advokátky JUDr. Zuzany Baloghovej..., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

II.1 K namietanému porušeniu základných práv čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

Sťažovateľka sťažnosťou namieta uznesenie okresného súdu, ktorým jej nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov.

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľka využila svoje právo podať proti napadnutému uzneseniu okresného súdu odvolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní sťažovateľky v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu.

Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní túto časť sťažnosti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

II.2 K namietanému porušeniu základných práv čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu

Ústavný súd považuje za potrebné z hľadiska limitov ústavnej kontroly rozhodnutí všeobecných súdov poukázať na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp.

nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

Sťažovateľka v sťažnosti predovšetkým namieta, že krajský súd napadnutým uznesením:

1. porušil „*princíp právnej istoty a ochrany dôvery všetkých subjektov práva v právny poriadok*“ tým, že o oslobodení od súdnych poplatkov rozhodol inak ako všeobecné súdy v ďalších konaniach, v ktorých je sťažovateľka účastníčkou (ďalej len „prvá námietka“),

2. napadnuté uznesenie nedostatočne odôvodnil (ďalej len „druhá námietka“).

Podľa § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú. Z uvedeného vyplýva, že predpokladom oslobodenia od súdnych poplatkov sú:

a) pomery účastníka,

b) nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva.

Podstatou prvej námietky sťažovateľky je jej tvrdenie, že ak jej krajský súd nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov napriek tomu, že všeobecné súdy v iných konaniach, v ktorých je účastníčkou, tak urobili, ide o narušenie princípu právnej istoty.

V súlade s už citovanou právnou úpravou ústavný súd konštatuje, že predpokladom oslobodenia od súdnych poplatkov sú nielen „pomery účastníka“, ale zároveň nesmie ísť ani „o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva“. Obsah pojmu „pomery účastníka“ zákon síce nešpecifikuje, no z podstaty oslobodenia jednoznačne vyplýva, že ide predovšetkým o pomery majetkové, pričom u fyzických osôb sa posudzujú zároveň pomery osobné, zárobkové, rodinné, sociálne a zdravotné [nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. IV. ÚS 3543/12 (SR 6/2013)].

Nepriзнание oslobodenia z dôvodu zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva treba starostlivo posudzovať. Ide totiž o určitú prejudíciu výsledku sporu. Posudzujúc túto skutočnosť, ústavný súd poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu, v ktorej sa najmä uvádza:

„Pre vyhovenie návrhu účastníka na oslobodenie od súdnych poplatkov je v zmysle § 138 ods. 1 O. s. p. potrebné, aby súčasne boli splnené dve podmienky, a to že: 1/ oslobodenie je odôvodnené pomermi žiadateľa a 2/ nejde o prípad svojvoľného alebo zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva. Ak z týchto podmienok nie je splnená čo i len jedna, nemožno žiadosti vyhovieť.

V danom prípade okresný súd nevyhovel žiadosti odporkyne z dôvodu nesplnenia prvej podmienky, keď dospel k záveru, že pomery odporkyne oslobodenie od súdnych poplatkov neodôvodňujú.

V preskúmvanej veci okresný súd rozsudkom č. k. 2 C/107/2010-162 zo dňa 16. 2. 2011 uložil odporkyni povinnosť vydať navrhovateľovi predmet bezdôvodného obohatenia - sumu vo výške 220 000,- Eur a zaviazal odporkyňu na náhradu trov konania. Generálny prokurátor Slovenskej republiky podal na podnet odporkyne proti tomuto rozhodnutiu a potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu sp. zn. 5 Co/177/2011 zo dňa 21. 6. 2011 mimoriadne dovolanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom sp. zn. 2 MCdo 23/2011 mimoriadne dovolanie zamietol, v dôsledku čoho je nevyhnutné konštatovať neúspech odporkyne v spore.

Z tohto dôvodu, aj za predpokladu, že by pomery odporkyne odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov, odporkyňa nesplnila druhú podmienku a teda, že v jej prípade sa nejedná o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne bránenie práva. Keďže § 138 O. s. p. vyžaduje kumulatívne splnenie oboch vyššie uvedených podmienok, odporkyni v dôsledku nesplnenia druhej z nich nebolo možné priznať oslobodenie do platenia súdnych poplatkov.

Z týchto dôvodov odvolací súd uznesenie okresného súdu z dôvodu vecnej správnosti jeho výroku potvrdil.“

Z citovanej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že krajský súd dospel k záveru, že nie je splnená jedna z kumulatívnych podmienok pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov z dôvodu, že v posudzovanom konaní ide zo strany sťažovateľky o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne bránenie práva.

Ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že všeobecné súdy v prípade nepriznania oslobodenia od súdnych poplatkov z tohto dôvodu musia postupovať obozretne, pretože sa môže jednať o istú prejudíciu sporu, avšak v konkrétnostiach posudzovanej veci, keď krajský súd rozhodoval o opravnom prostriedku proti uzneseniu okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov po právoplatnom rozhodnutí vo veci samej, ba aj po rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky o mimoriadnom opravnom prostriedku, zjavne nemôže ísť o tento prípad.

S názorom sťažovateľky, že by jej malo byť priznané oslobodenie od súdnych poplatkov z dôvodu, že všeobecné súdy v iných konaniach jej oslobodenie od súdnych poplatkov priznali, sa ústavný súd nemôže stotožniť a poukazuje na skutočnosť, že všeobecné súdy musia posudzovať každý prípad žiadosti o oslobodenie jednotlivo a prihliadať na všetky jeho okolnosti. Aj keď podľa názoru sťažovateľky boli jej pomery vo všetkých konaniach rovnaké, súdy museli zohľadniť v každom posudzovanom prípade ich špecifiká, medzi ktoré patrili napríklad predmet sporu, posúdenie či nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne uplatňovanie alebo bránenie práva a iné.

Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, pokiaľ nejde o zjavný exces nezlučiteľný s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Podľa názoru ústavného súdu závery, ku ktorým dospel krajský súd a ktoré sú súčasťou odôvodnenia jeho napadnutého uznesenia, sú z ústavného hľadiska udržateľné a akceptovateľné.

Pri posudzovaní druhej námietky sťažovateľky o nedostatočnom odôvodnení napadnutého uznesenia krajského súdu zohľadnil ústavný súd i jeho charakter a dospel k záveru, že ho nemožno považovať za nedostatočne odôvodnené a ani za arbitrárne, t. j. také, ktorý by bolo založené na právnych záveroch, ktoré nemajú oporu v zákone, resp. popierajú podstatu, zmysel a účel aplikovaných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Z uvedeného vyplýva, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a základnými právami podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 ústavy a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľka namieta, podľa názoru ústavného súdu neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní odmietol v tejto časti sťažnosť sťažovateľky podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Po odmietnutí sťažnosti ako celku bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v petite jej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. septembra 2014